

שיבת הפתל - ירושלים
שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א
לפרשת נשא תשע"א
שימוש נכון בעניני "עולם הזה"

הנזירות - ענין שלילי או חיובי?

התורה מצוה בפרשתנו: "אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִפְלֹא לְגֵדֶר נְזִיר לְהִזִּיר לָהּ", לא ישתה יין, לא ישתא למתים, חייב לגדל פרע שער ראשו, ועוד (במדבר ו). כלומר, התורה לא מחייבת שום אדם לקבל נזירות, אלא מצוה, שאדם שקיבל נזירות, ינהג כך וכך. וצריך לברר: מהו יחסה של התורה אל הנזירות? האם מחשיבה התורה את הנזירות כענין חיובי ביסודו, או שהנזירות היא ענין שלילי, שהתורה אינה מעוניינת בו, ורק נותנת דינים למי שמחליט בכל זאת לקבל על עצמו נזירות.

בגמרא נראה, שחז"ל נחלקו בשאלה זו. יש פנאים שאומרים שהנזיר הוא חוטא, ולמדו זאת ממה שכתוב בחטאת נזיר טמא, "וְכִפֹּר עָלָיו מִאֲשֶׁר חָטָא עַל הַנֶּפֶשׁ" (שם, יא), משמע: הנזיר חוטא בנזירותו, שציער את עצמו מן היין (תענית יא, א), והזיר עצמו מטובתו של הקב"ה, ולעומת זאת, יש דעה אחרת בחז"ל, ולפיה הנזיר הוא קדוש (שם), שהרי כתוב בניזיר "קִדְשׁ יִהְיֶה" (במדבר ו, ה). אם כן, לכאורה מחלוקת יש כאן, האם הנזירות היא ענין חיובי שהתורה מעריכה אותו, או ענין שלילי, שהתורה איננה מעוניינת בו.

אבל חושבני שאין כאן ממש מחלוקת¹. אי אפשר לומר, שמי שאמר שהנזיר נקרא חוטא סובר שהנזירות היא תמיד ענין של חטא. הרי המלאך שנגלה אל אמו של שמשון אומר לה: "כִּי נְזִיר אֶלְקִים יִהְיֶה הַנֶּעַר מִן הַבֶּטֶן, וְהוּא יִחַל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים" (שופטים יג, ה). כלומר, זהו התנאי שבנך יצליח להושיע את ישראל, שישמור את הנזירות. [ואכן, ברגע שנכשל ואֶפְשָׁר לְדַלִּילָה לְגַלֵּחַ אֶת שַׁעַר רֵאשׁוֹ - איבד את כוחו ונפל ביד פלשתים (שם טז, יז-כד)]. הרי שהנזירות של שמשון היא מקור לקדושתו המיוחדת ולכח המיוחד שהיה לו. אם היתה הנזירות ענין של חטא, לא היה ה' מורה למלאך לומר כן לאמו של שמשון.

גם שמואל הנביא היה נזיר לפי דעה אחת במשנה² (נזיר טו, א). אמנם לא היה נזיר על פי ציווי ה', אך חנה אמו נודרת בתפלתה, שאם ימלא ה' את משאלתה ויתן לה בן, הוא יהיה נזיר לה' (עי' שמו"א א, יא, וברד"ק ובמצודות שם). אם היתה הנזירות ענין של חטא, איזה מין נדר הוא זה, שבנה יהיה נזיר? הרי כדי לזכות לבן צריך לקבל איזה ענין של מצוה, ולא של עבירה! אלא ודאי מוכח מכאן, שלא תמיד הנזירות היא ענין שלילי.

[אגב, חשבתי, למה באמת קיבלה חנה נזירות עבור בנה שיוולד? אולי אפשר לבאר כך: הרי מתי התפללה

חנה ונדרה את נדרה? - ביום שנתמנה עלי לשופט (רש"י שמו"א שם, ט). מתי מתמנה עלי לשופט? - לאחר ששמשון נפל ביד פלשתים, או לאחר שמת (שהרי עלי הכהן היה השופט לאחר שמשון). ממילא, כיון ששמשון החל להושיע את ישראל מיד פלשתים ולא הספיק לסיים את המלאכה, ועדין ישראל משועבדים לפלשתים, רוצה חנה שבנה יהיה הממשיך של שמשון, ועל כן היא נודרת שגם בנה יהיה נזיר כשמשון, וקדושת הנזירות של שמשון תמשך אצלו. וכך באמת היה. קדושת הנזירות של שמשון נמשכת אצל שמואל, ושמואל המשיך את מה שהתחיל שמשון - הכה את הפלשתים, ורדף אותם בהצלחה כל ימי חייו. עכ"פ, חנה רואה מעלה בדבר הזה, שבנה יהיה נזיר (לפי אותה דעה, ששמואל היה נזיר)].

גם עמוס הנביא, כשהוא מונה את הטובות שעשה ה' לישראל, הוא אומר (בין השאר): "וְנִצְּקִים מִבְּנֵיכֶם לְנִבְיָאִים וּמִבְּחֹרֵיכֶם לְנִזְרִים" (עמוס ב, יא). "השוה אותו הכתוב לנביא" (רמב"ן במדבר ו, יד), שהנבואה והנזירות שתיהן מתנות טובות שנתן לנו ה'. מתנה אחת היא שיש נביאים בעם ישראל, שזוהי ודאי מתנה גדולה, שאדם יכול להגיע למדרגה רוחנית כזו, לדעת עתידות ולהשיג השגות גבוהות בחכמה האלקית; והמתנה השניה היא שיש נזירים בעם ישראל - "וּמִבְּחֹרֵיכֶם לְנִזְרִים" - שנתתי לכם את האפשרות להיות קדושים בקדושת נזירות. הרי שזוהי מעלה גדולה, ולא חסרון, להיות קדושים בקדושת נזירות. אלא שצריך להיות ראוי ומתאים לזה, ולקבל אותה מתוך כוונה רצויה. אם אדם מקבל את הנזירות ומקיים אותה רק מתוך כעס, אז היא באמת ענין של חטא. אבל אם אדם באמת רוצה לעבוד את ה' ולשבור את מידותיו ותאוותיו, אז הנזירות היא מעלה וענין של קדושה³.

שמעון הצדיק והנזיר שבא מן הדרום

הגמרא מספרת, ששמעון הצדיק לא אכל מימיו אֶשֶׁם נזיר טמא⁴, כי חשש שמא "כְּשֶׁהֵן תוֹהֵין⁵ נוֹזְרִין, וְכִשְׁהֵן מְשַׁמְאִין נְרַבִּין עליהן ימי נזירות [כי צריכים למנות את ימי הנזירות מן ההתחלה] מתחרטין בהן, ונמצאו מביאין חולין לעזרה⁶" (גדרים ט, ב). ממילא לא היה שמעון הצדיק אוכל מקרבן כזה, כדין חולין שנשחטו בעזרה שאינם נאכלים.

אף על פי כן, כשפגש פעם שמעון הצדיק נזיר אחד מן הדרום, ונוכח לראות שגדר את נזירותו בלב שלם לשם שמים, עמד ונשקו על ראשו ואמר לו: "כמוך ירבו נוזרי נזירות בישראל!" אותו נזיר היה יפה עינים וטוב רואי

כפי הנצרך לשמור על בריאות הגוף, שאז אין זו אכילת תענוג, אלא חלק מעבודת ה'.

הרמב"ם הרי אומר, שגם כשאדם אוכל ושותה ועוסק בצרכי גופו, "לא ישים בלבו לעשות דברים האלו כדי ליהנות בלבד... אלא ישים על לבו שיאכל וישתה כדי להברות גופו ואבריו... שיהא גופו שלם וחזק, כדי שתהיה נפשו ישרה לדעת את ה', שאי אפשר שיבין ויִשְׁתַּפֵּל בחכמות והוא רעב וחולה או אחד מאיבריו כואב" (רמב"ם הלכ' דעות פ"ג ה"ב וה"ג). אם לא יאכל, לא יהיה לו כח ללמוד תורה, לא יוכל להתפלל, ולא יוכל לעשות שום דבר. מוכרחים אפוא לאכול, ומוכרחים גם לישון, כדי שיהיה כח לעבודת הבורא, והאוקל והישן בכונה זו, הוא "עובד את ה' תמיד, ואפילו בשעה שנושא ונותן... מפני שמחשבתו פֶּלֶל כדי שימצא צרכיו עד שיהיה גופו שלם לעבוד את ה'. ואפילו בשעה שהוא ישן... נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא" (שם ה"ג). הוא שאמר שלמה המלך, "בְּכָל דְרָכַיךָ דָּעָהוּ" (משלי ג, ו). בכל מה שאתה עושה - תעבוד את ה', באכילה, בשתיה, בשינה, ובכל דבר.

והנה, חז"ל אומרים, "כך היא דרכה של תורה: פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחי צער תחיה, ובתורה אתה עמל" (אבות פ"ו מ"ד), אבל חז"ל לא התכוונו בזה לאנשים כערכנו. אם משהו אצלנו יאכל רק פת במלח, וישתה רק מים במסורה, הסוף יהיה שהוא יישן לא רק על הארץ אלא גם על הסטנדר, ולא יוכל ללמוד. אנו צריכים לאכול טוב ולישון טוב, כדי שיהיה לנו כח ללמוד⁸. ממילא, כשאדם אוכל למטרה זו, או ישן למטרה זו, זוהי עבודת ה', והוא יקבל שכר על אכילתו ועל שינתו כעוסק במצוה.

שלוחי מצוה אינן ניזוקין - בהליכתן, או גם

בחזרתן?

על פי דברינו אפשר לבאר את הגמרא במסכת פסחים. הגמרא מביאה, שבני הישיבה שאלו את רב, האם תלמידים הגרים בריחוק מקום מבית המדרש רשאים לבוא אליו מוקדם בבוקר (כשעוד חשוך בחוץ), או שצריכים לחשוש לסכנת הדרכים, ולצאת מביתם רק לאחר שיאיר היום. אמר להם: יכולים לבוא! עלי ועל צוארי! (כלומר: ודאי לא ינזקו, כיון שהולכים לדבר מצוה). שאלו אותו: האם גם לשוב לביתם בסוף היום יוכלו בשעת החשכה? אמר להם: איני יודע (פסחים ה, ב). וקשה לכאורה: הרי חז"ל נחלקו, האם "שלוחי מצוה אינן ניזוקין" הוא רק בהליכה אל המצוה, או גם בחזרה ממנה (שם). ממילא צריך להבין, כיצד סבר רב? אם סבר שרק בהליכה אינן ניזוקין, היה לו לומר שלא יחזרו בחשכה. ואם סבר שגם בחזרה אינן ניזוקין, היה לומר שיכולים לחזור בחשכה. [ולומר שהסתפק בין שתי הדעות, זהו דוחק].

על פי הדברים שהזכרנו, נראה לבאר כך: רב סבר, ש"שלוחי מצוה אינן ניזוקין" הוא רק בהליכה, ועל

וקווצותיו סדורות לו תלתלים. שאל אותו שמעון הצדיק: בני, למה קבלת עליך נזירות? הרי בסוף ימי נזירותך תצטרך לגלח את שערך, ולא ישאר כלום משערך היפה! אמר לו אותו נזיר, שראה את דמות עצמו משתקפת במים ונטה להתגאות ביופיו. חשב לעצמו: למה שאפסיד את כל העוה"ב שלי בגלל השער הזה? אגלח את שערי לכבוד ה', ולא אבוא עוד פעם להתגאות בו. החליט לקבל נזירות ולגלח את שערו לשמים כדי להכניע את יצרו. נִשְׁקָו שמעון הצדיק על ראשו ואמר: "כמותך ירבו נודרי נזירות בישראל!" עליך הכתוב אומר, "אִישׁ פִּי נִפְלָא לְנֶדֶר נְזִיר לְהִזִיר לָהּ". הנזירות שלך היא באמת לשם שמים, וגם אם נטמאת אפשר לאכול את האשם שלך. אין כאן שום חשש לחרטה. זה נזיר אמיתי לשם ה'.

הרי שגם שמעון הצדיק, שהוא מהסוברים שהנזיר נקרא "חוטא" (שם י, א), מודה שישנם מקרים בהם הנזירות רצויה - "כמוך ירבו נודרי נזירות בישראל" - וזהו כשעושים אותה לשם שמים, כדי לא להשתעבד לתאוות עולם הזה, וכדי להגיע לקרבת אלקים, כפי שעשה אותו נזיר (ע"ש ט, ב). במקרה כזה הנזיר הוא באמת קדוש, ולא חוטא.

"בְּכָל דְרָכַיךָ דָּעָהוּ"

כפי שראינו, הנזירות יכולה להיות מעלה גדולה. ואולם, תנאי התנו בגמרא, במי שמקבל על עצמו מיני נזירות ופרישות: שיהיה "מצי לצעורי נפשיה" (תענית יא, א). אם אדם מקבל על עצמו צומות וסגופים ומיני פרישות, והוא נאלץ מחמת זה למעט במלאכת שמים ובלימוד תורה, הרי זה נקרא חוטא, ואין מעלה בתעניותיו ובסגופיו⁷. רק אם התענית לא גורמת לו למעט במלאכת שמים, אז הוא נקרא "קדוש".

ואולם, גם לדעה השניה שהזכרנו - שהנזיר נקרא חוטא, כי ציער את עצמו מן היין - יש מקום בהנהגת האדם. ה"מסילת ישרים" (פ"ג), כשהוא דן על ענין הפרישות, מביא את דברי הירושלמי (סוף מס' קדושין), ש"עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל שראתה עינו ולא אכל". זאת לא אומרת שצריך לאכול כל מה שיש במכולת, אלא כמו שמובא שם, שהיו אמוראים שהיו מקבצים פרוטה לפרוטה, כדי שיוכלו לקנות כל מין לפחות פעם אחת בשנה כדי לברך עליו "שהחיינו", ולהודות לה' שנתן לנו עולם כל כך טוב. גם זה בכלל עבודת ה', להודות לה' על כל מין טובה שהשפיע בעולם.

ומכל מקום, אדם צריך להיות פרוש במידה מסוימת מן העולם. לאכול רק לפי הצורך, ולא יותר ממה שדרוש לשמירת גופו. חז"ל אומרים, "מלי כריסיה זני ביש" (ברכות לב, א). כלומר, "מילוי הכרס הוא ממיני החטאים הרעים" (רש"י שם), כי רק בשבת וביו"ט מצוה לאכול לשם תענוג, להתענג ולשמוח לפני ה', אבל ביום חול אין ראוי לאכול לשם תענוג, רק בשביל שיהיה לו כח לעבודת ה'. זוהי הפרישות הראויה, לא לאכול יותר מכפי הצורך, רק

דעתו לא נהנה מסעודת אביו (חולין ז, ב). רק ממה שהרויח בעצמו היה נהנה. ובכל זאת, אין זה אומר שכך מוכרח לנהוג כל אחד. הגמרא אומרת, "הרוצה להנות [מאחרים] - יהנה, כאלישע. ושאינו רוצה להנות - אל יהנה, כשמואל הרמתי" (ברכות י, ב). אצל שמואל מביאה הגמרא מפסוק, "שכל מקום שהלך שם - ביתו עמו" (שם). כלומר, הוא לא לקח מאף אחד מאומה, לא נהנה מהכנסת אורחים, אלא נטל עמו מביתו את כל צרכיו. לעומת זאת, על אלישע מפורש בתנ"ך שכן הסכים להתארח אצל אחרים. האשה השונמת מזמינה את אלישע לגור אצלה, נותנת לו לאכול ולשתות (מ"ב ד, יב), ועל כך אומרת הגמרא "הרוצה להנות - יהנה כאלישע". אם כונתו של אדם לשם שמים, יש לו רשות לעשות כמו אלישע, ויש לו רשות לעשות כמו שמואל. הרי שלא כל הדרכים שוות. תלוי מי יכול לעמוד, ובאיזה מצב יכול לעמוד. זה יקבל שכר על הנהגתו, וזה יקבל שכר על הנהגתו, אם היא נעשית באמת לשם שמים.

לחיות חיי עוה"ב - כאן בעוה"ז

בענין הנאה מאחרים, נשאלתי כבר כמה פעמים, איך מותר לאברך לקחת מילגה מן הכולל, והרי הוא עושה את התורה קרדום לחפור בה, שלא כדברי המשנה, האוסרת לעשות את התורה קרדום לחפור בה (עי' אבות פ"ד מ"ה). ולעניות דעתי שאלה זו בטעות יסודה. לקיחת מילגה מן הכולל, אינה הופכת את הלימוד לקרדום לחפור בו! הרי הלומד בכולל, אינו לומד בשביל לקבל מילגה, אלא להפך! הוא מקבל מילגה, כדי שיוכל ללמוד בכולל! הרי בלי לאכול אי אפשר ללמוד, וגם את האשה והילדים צריך לפרנס, ממילא מוכרח האברך ליטול מילגה מן הכולל כדי שיוכל ללמוד. הוא לא עושה את התורה קרדום לחפור בה, אלא להפך, עושה את המילגה קרדום לחפור בו תורה. זוהי טעות גדולה, מה שחושבים, שלקיחת מילגה מן הכולל היא עשיית התורה קרדום לחפור בה. מותר אפוא לאברך ליטול מילגה מהישיבה, או מנדיבים תומכי תורה, כדי שיוכל ללמוד תורה, ולא להתעסק בענייני פרנסה.

ויכולה להיות עוד כוונה טובה לאברך בנטילת מילגה מן הכולל. והיא - לזכות את הנדיבים שתומכים בו, בזכות הגדולה של החזקת תורה. הרי יש ענין של יששכר וזבולון, שמי שאינו לומד כל כך, לפחות יהיה מתומכי תורה, להחזיק ידם של אחרים היושבים על התורה, ובזה זוכה גם הנדיב בחיי עולם הבא. ממילא, אם האברך מזכה אחרים להיות תומכי תורה, ונוטל מהם את התמיכה לא כי הוא רוצה "עולם הזה", אלא רוצה לזכות את עצמו ואותם בחיי עוה"ב, הרי שזוהי מטרה טובה.

ה"מסילת ישרים", במדרגת הקדושה (פכ"ו), מגדיר מי הוא הקדוש: "מתדבק תמיד בכל עת ובכל שעה באלקיו... ואפילו בשעת התעסקו במעשים הגשמיים... לא תזוז נפשו מדבקוה העליון". אדם שזוכה להגיע למדרגה זו,

החזרה - אין הבטחה שלא יזוק. אלא שהחזרה, לא תמיד היא רק חזרה. לפעמים החזרה עצמה נחשבת להליכה לדבר מצוה. כיצד? אם אדם חוזר לביתו מפני ש"ברוך ה' הסדר נגמר ואפשר ללכת לישון" - זו איננה הליכה לדבר מצוה. אבל אם אדם חוזר לביתו לאכול ולישון כדי שיהיה לו כח ללמוד מחר, הרי אצלו גם החזרה היא הליכה לדבר מצוה! הוא אינו "חוזר" כעת מדבר מצוה, אלא "הולך" לדבר מצוה, להכין עצמו ללימוד של מחר; כפי שכתב הרמב"ם, שמי "שמחשבתו ככל כדי שימצא צרכיו עד שיהיה גופו שלם לעבוד את ה', אפילו בשעה שהוא ישן... נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא". זהו שאמר רב, שלגבי הליכה לבית המדרש - "עלי ועל צוארי", שהרי זו הליכה לדבר מצוה, ומובטחים שלא ינזקו בדרך. אבל בחזרה הביתה - על זה אי אפשר להבטיח כלום. כי בזה הדבר מסור ללבו של כל אחד ואחד, אם חוזר כדי ללמוד מחר, או שחוזר סתם.

אדם צריך להנהיג עצמו לפי מדרגתו

כפי שהזכרנו, ערכה של הנזירות - חיובי או שלילי - תלוי בכוונתו של האדם ובמדרגתו. יש כאלו שהנזירות טובה עבורם ומתאימה להם (כאותו נזיר מן הדרום), ויש כאלו שהנזירות אינה מתאימה להם. כך גם בדברים אחרים. למשל: אברהם אבינו, אפילו באשתו לא הסתכל (רש"י בראשית יב, יא). מאידך גיסא, הגמרא מספרת על אבא חלקיה, שהיה צדיק גדול, [שבכל פעם שהיה העולם צריך לגשם, היו מבקשים ממנו שיתפלל, והיה יורד גשם] (תענית כג, א), ובכל זאת, כשהיה חוזר לביתו מן השדה, היתה אשתו יוצאת לקראתו כשהיא מקושטת, כדי שלא יסתכל בנשים אחרות (שם, ב). הרי, שאבא חלקיה, שלא כאברהם אבינו, כן הסתכל באשתו. למה עשה כך? למה לא נהג כאברהם אבינו, שלא הסתכל באשתו? - כי מסתבר שהדבר תלוי: מי שיוכל לשמור על עיניו כמו אברהם אבינו, אשריו וטוב לו. הוא לא צריך להסתכל באשתו כדי שלא יבוא להסתכל בנשים אחרות. אבל מי שידוע שאם לא יסתכל באשתו הוא יבוא להסתכל בנשים אחרות, יותר טוב שאשתו תהיה מקושטת, כדי שלא יסתכל בנשים אחרות. אי אפשר לקבוע כלל אחד לכלם. יש מי שזקוק להנהגה כזו, ויש שמתאימה לו הנהגה אחרת.

משה רבינו פרש לגמרי מן האשה, וכשמרין שמעה על כך, היא סברה שגם היא ואהרן צריכים לעשות כן (עי' רש"י במדבר יב, א-ב). הקב"ה נזף בהם על המחשבה זו, כיון שלא היו צריכים להשוות את מדרגתם למדרגתו של משה רבינו. אהרן ומרים גם הם נביאים, אבל לא במדרגה של משה רבינו. משה רבינו הוא במדרגה אחרת לגמרי. הרי שוב, שאדם צריך להכיר את מדרגתו, מה מתאים לו ומה לא מתאים. לא כל אחד יכול להשוות את עצמו למי שגדול ממנו.

על הנאה מאחרים אומרת הגמרא, שר' פנחס בן יאיר לא בצע מימיו על פרוסה שאינה שלו, ומיום שעמד על

השנה (ע"ז יא, א), [לפי שהיו מביאים מאכלים רבים לשולחנו, והיה צורך במינים אלו - חזרת קישות וצנון - להרחיב המעיים ולסייע בעיכול המזון (גמ' תוס' שם ד"ה שלא)]. מצד שני אומרת הגמרא: "בשעת פטירתו של רבי, זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, ואמר: רבנו של עולם! גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה, ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה" (כתובות קד, א). וקשה: וכי אין הדברים סותרים זה את זה?! - מתרצים התוספות: הצנון והחזרת נצרכו לאוכלי שולחנו של רבי - בני הבית והאורחים. אבל רבי עצמו - לא נהנה מהעולם הזה אפילו באצבע קטנה (תוס' ע"ז יא, א ד"ה צנון)⁹. כל חייו הם עבודת ה': להיות נשיא ישראל, לחבר ששה סדרי משנה, וכל שאר הדברים שעשה לכבוד ה'. אבל מעוה"ז הוא לא לוקח יותר ממה שמוכרח לקחת. בצורה כזו מותר לקחת מעולם הזה - להשתמש בעולם הזה כדי לרכוש עוה"ב, ולא לשם הנאה. ללכת בדרך הקיצונית של נזירות - זוהי באמת דרך ליחידי סגולה בלבד. אבל להשמר מאיסורים, ולהנות מהעולם הזה רק במדה ההכרחית - זה יכול כל אחד ואחד לזכות בעזרת ה'.

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

"אפילו מעשיו הגשמיים חוזרים להיות עניני קדושה ממש", עד ש"המאכל שהם אוכלים, הוא כקרבן שעולה על גבי האש" (פכ"ו), כי אינו אוכל להנאת עצמו, אלא לצורך עבודת ה'. ועל כן, הנותן אכל לאדם כזה, הוא כמקריב קרבן על גבי המזבח, כמו שאמרו חז"ל: "הרוצה לנסך יין על גבי המזבח, ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין" (יומא עא, א). זוהי זכותם הגדולה של תומכי התורה, למלא גרונו של תלמידי חכמים יין.

הפסוק מספר על אלישע: "וַאֲשֶׁר פָּא מִבְּעַל שְׁלֶשָׁה, וַיָּבֵא לְאִישׁ הַאֲלָקִים לְחֶם בַּפּוּרִים" (מל"ב ד, מב). שואלת הגמרא: וכי אלישע אוכל ביכורים היה?! (כתובות קה, ב) הרי ביכורים אינם נאכלים אלא לכהנים בירושלים, ואלישע לא היה כהן (רש"י שם), וגם לא היה בירושלים (תוס' שם ד"ה וכי). מתרצת הגמרא: "אלא לומר לך: כל המביא דורון לתלמיד חכם - כאילו מקריב בכורים" (גמ' שם). אז נכון שמי שכולו קדש לה', וכל מחשבתו דבוקה בה', גם האכילה שלו היא כקרבן לה', ושתייתו כניסוך יין לפני ה'. אם הוא שותה יין כדי להנות מעולם הזה, זה לא נקרא להיות דבוק בה'. חבל למלא גרונו של אדם כזה ביין. אבל מי שכל אכילה ושתייה שלו היא רק לכבוד ה', זהו באמת כמזבח לה', ומי שתומך בו, הוא כמקריב קרבנות על גבי המזבח. [אלא שגם כאן, צריך שאדם לא ירמה את עצמו, ולא יחשוב שכבר הגיע למדרגת קדוש, וכבר צריך למלא את גרונו ביין. בשביל זה צריך לעבור קודם את כל המדות הקודמות שמונה המסילות ישרים, ורק אז זוכים להיות קדוש באמת].

הגמרא אומרת על רבי, שהיה עשיר גדול, ולא פסקו מעל שולחנו לא חזרת ולא קישות ולא צנון בכל ימות

1. וכפי שייסד לנו הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל, שבעניני אגדה וקבלה לא שייך מחלוקת, אלא שני הצדדים אמת, ומלמדים אותנו בחינות שונות פניני (ע"י מכתב מאליהו ח"ב עמ' 173, וח"ג עמ' 353). [נעוד אמרו בדרך צחות, שכאשר הגמרא אומרת (בעניני אגדה) שדעתו של זה "פליגא" על דעתו של זה, כוונתה לומר, ש"פליגא" מן האמת נמצאת בדברי זה, ו"פליגא" בדברי זה, וממילא כדי לקבל את האמת במלואה יש לצרף את שתי הדעות יחד].
2. וכן פסק הרמב"ם להלכה (הלכ' נזירות פ"ג הט"ז). והנפקא מינה "מזה היא, שהאומר "הריני כשמואל הרמתי" - הרי זה נזיר עולם (שם).
3. ובענין האם נזיר נקרא חוטא או לא, ע"י גמ' תוס' (ב"ק צא, ב ד"ה אלא שציער). וע"י גם מכתב מאליהו (ח"ה עמ' 42).
4. היינו, קרבן אשם שצריך להביא נזיר שנטמא למת, לאחר שנטהר מטומאתו.
5. מתחרטים על מעשיהם הרעים, ורוצים לעשות תשובה ולהגן על עצמן מן היסורים (תוס' ור"ן שם).
6. אמנם חרטה בלא התרת חכם אינה עוקרת את הנזירות, אך כיון שלבו של נזיר זה אינו שלם עם קבלת הנזירות שלו, יש כאן בחינה דקה של "חולין שנשחטו בעזרה" (ר"ן ורא"ש שם). אך ע"י ברשב"א שיש מי שפירש שהו"מ ממש חולין שנשחטו בעזרה [וע"י בשיעורי הגר"ש רוזובסקי זצ"ל ובשיעורי הגר"ד פוברסקי זצ"ל שביארו, שמאן דאמר זה ס"ל כשיטת המבי"ט המובאת במהרי"ט (ח"ב סי' כ"ב), שמן התורה מהני פתח לבטל הנדר אף בלי התרת חכם].
7. ע"י שו"ע שכתב, שתלמיד חכם אינו רשאי לישב בתענית, מפני שממעט במלאכת שמים (שו"ע או"ח סי' תקע"א ס"ב). וכתב במשנה ברורה (שם סק"ג), שכל מי שתורתו אומנתו נקרא תלמיד חכם לענין זה.
8. ומסופר על החזון אי"ש, שנשאל פעם, כמה שעות צריך אדם לישון ביום, ואמר - שמונה. ונשאל: והלא אחד מארבעים ושמונה דברים שתורה נקנית בהם הוא מיעוט שינה (אבות פ"ו מ"ה). והשיב החזון אי"ש: שמונה שעות זהו מיעוט שינה! ("מעשה איש"). כלומר, שהעיקר הוא לא לישון יותר ממה שצריך. אבל הישן כפי הצורך, זהו בכלל מיעוט שינה.
9. וכן פירש גם רבינו בחיי (בראשית כה, כב) [וע"י גם מסילת ישרים (פ"ג)]. אבל הגר"א (בביאורו לשו"ע או"ח סי' רל"א ד"ה וכן בתשמיש) ורבי צדוק הכהן מלובלין ("ישראל קדושים" ריש אות ה') פירשו, שרבי עצמו היה אוכל הרבה, אלא שכונתו היתה לשם שמים, ולא להנאת עצמו כלל, ולכן היה יכול לומר, "ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה", כי לא עשה כן להנאתו.